

De inspectiefunctie van het Algemeen Rijksarchief is terug te voeren tot het artikel in de Archiefwet van 1955 dat stipuleert dat geen archief vernietigd mag worden zonder toestemming van het Algemeen Rijksarchief. Het oprichten van een onafhankelijke archiefinspectie naar Nederlands model wordt niet als ideaal beschouwd, omdat het Algemeen Rijksarchief in dat geval rechter en partij zou zijn. Een getrappt systeem – gelijklopend met het administratief toezicht – waarbij het Algemeen Rijksarchief, provincies en gemeenten betrokken zouden worden, zou een oplossing kunnen zijn. Vanuit de optiek dat voorkomen beter is dan genezen werd ook geopperd dat het nuttig zou zijn aan benchmarking te doen: instrumenten ontwikkelen aan de hand waarvan vooraf bepaald kan worden aan welke criteria een gemeentearchief moet voldoen, om de inspectie nadien efficiënter te kunnen laten verlopen en te voorkomen dat het niet meer is dan een 'amateuristische eenmansoperatie'. De opmerking dat een Archiefwet enkel toepasbaar is na overdracht naar een archiefinstelling, zorgde voor de nodige animositeit. Enkele aanwezige archivariissen zagen zich immers genoodzaakt om – en dan gaat het vooral om digitaal archief – al lang voor de overdracht naar het archief actief in te grijpen, richtlijnen op te stellen en standaarden te bepalen waaraan die documenten moeten voldoen om op termijn überhaupt nog leesbaar te zijn. Een zo enge toepassing van een Archiefwet leek een genadeschot voor de raadpleegbaarheid van het (digitale) archiefstuk. Tijdens het daaropvolgende debat werden de nodige kanttekeningen geformuleerd. Centraal staat de resultaatverbin-
tenis: archivariissen verbinden er zich toe goed geordende archiefstukken in ontvangst te nemen en deze stukken in een zelfde goed geordende staat te bewaren en raadpleegbaar te houden. Dit impliceert dat de administratie instrumenten moet creëren om zo'n overdracht mogelijk te maken, dat er naast een Archiefwet een Administratieve wet zou moeten komen die geldt voor de stukken voor de overdracht. Het reduceren van de overdrachtstermijnen kan zorgen voor een grotere bewustwording bij het publiek. Een en ander zal ongetwijfeld financiële repercussies hebben. Een politieke strategie zal moeten worden ontwikkeld om de politieke verantwoordelijken op de knelpunten te wijzen.

Omdat het middaguur in de buurt kwam, werd de discussie afgerond, ook al klonk geregeld de opmerking dat de discussie iets langer had mogen duren. **Mariet Calsius**, voorzitter van het FAAD, sloot de studievoormiddag af met de voorstelling van de vernieuwde website van het FAAD, waar iedereen voortaan de activiteiten en werkzaamheden van het FAAD van dichtbij zal kunnen volgen. Ook de verslagen van de studiedag zijn er raadpleegbaar: <http://www.vub.ac.be/archivistiek/FAAD/>

Bart De Keyser, *Stadsarchivaris Hasselt*
bart.dekeyser@hasselt.be

Culturele biografie in de praktijk: een lezing van Gerard Rooijackers

Antwerpen, 28 april 2004

Op 28 april 2004 was Gerard Rooijackers te gast in de mooie Nottebohmzaal van de Antwerpse Stadsbibliotheek. Zijn bezoek kaderde in de reeks museumlezingen die Culturele Biografie Vlaanderen samen met de provincie Antwerpen en de Musea Stad Antwerpen organiseert. In een artikel in de *Boekmancahiers* introduceerde Gerard Rooijackers enkele jaren geleden het begrip 'culturele biografie', een begrip dat inmiddels een eigen leven gaan leiden is, in zoverre zelfs dat Rooijackers het aan het begin van zijn uiteenzetting nodig achtte te waarschuwen voor een devaluatie van de term.

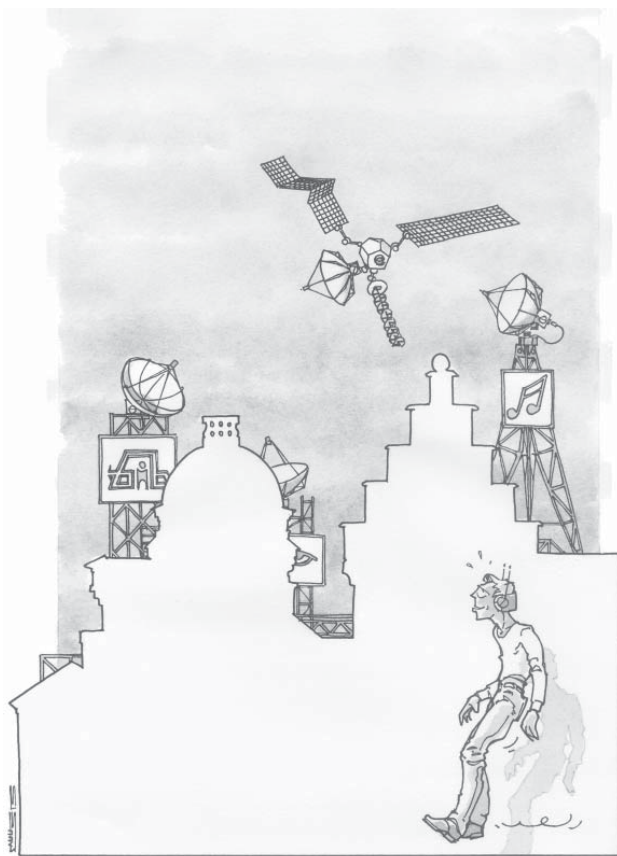
De term zelf hoeft inderdaad nauwelijks nog toelichting. Rooijackers noemde het een 'narratieve constructie' waarin sporen uit het verleden ingezet worden voor verdere ontwikkeling. Op die manier is hun behoud het best gegarandeerd. Hij sprak voor een publiek van hoofdzakelijk museummensen en haalde zijn voorbeelden dan ook uit die sector, al speelde ook het landschap een belangrijke rol in zijn betoog.

In zijn recept voor een succesvolle toepassing van het begrip 'culturele biografie' zette hij de 'bezoeker' bewust boven aan het schema. Hij onderscheidde zes tendensen met betrekking tot die bezoeker:

1. Er is een streven naar ontgrenzing. Voor een bezoeker hebben grenzen van instellingen of disciplines steeds minder belang;
2. De bezoeker wil zich kunnen identificeren. Het individuele verhaal (zoals een egodocument) biedt daartoe meer houvast dan het algemene;
3. Cultuur is dynamisch en gelaagd. Ze laat meerdere interpretaties toe van hetzelfde gegeven;
4. Er is een evolutie naar publieksgericht in plaats van aanbodgericht werken;
5. Erfgoed is tegelijkertijd iets eigens (het is óns erfgoed) en iets vreemds. 'The past is a foreign country', nietwaar?
6. Het onderscheid tussen hoge en lage cultuur is niet meer aan de orde.

Rooijackers sloot zijn lezing af met de demonstratie van de vorm die 'een' culturele biografie kan aannemen met behulp van de nieuwste technologieën. Met UMTS – de derde generatie draadloze telefonie – kunnen draadloze breedbandtoepassingen ontwikkeld worden. Met behulp van een PDA of een recente mobiele telefoon kan de gebruiker contact houden met een databank van gegevens over de culturele biografie van een regio. Als elk record de coördinaten bevat en als de gebruiker ook in contact staat met een GPS-systeem, kan hij automatisch informatie ontvangen over de plek waar hij zich bevindt.

Het prototype dat Rooijackers demonstreerde, gaf de gebruiker de mogelijkheid een route uit te stippelen door een

vertrek- en eindpunt en een vervoermiddel te kiezen. Vervolgens kon hij een 'metafoor' kiezen ('passie', 'lichaam'...) en zijn prioriteiten opgeven: archeologie, monumenten, hedendaagse kunst... Op basis van die gegevens berekent de computer een route en voert de gebruiker langs plaatsen die overeenstemmen met zijn profiel. Zo kan hij halt houden bij een ruïne van een abdij en via de breedbandtoepassing een afbeelding ontvangen van een schilderij waarop diezelfde abdij in volle glorie verschijnt, of van de oorspronkelijke stichtingsoorkonde bewaard in een archief. Volgens Rooijackers zou een dergelijke toepassing ook het bezoek aan musea en archieven stimuleren, want de gebruikers willen die objecten – waarvan ze nu een deel van het verhaal kennen – ook wel in het echt zien. Hij zag het ook als een (gedeeltelijke) oplossing voor de conserveringsproblematiek. Zo toonde hij foto's van het museum van Frans. Frans verzamelt, onder meer, dakpannen. Als Frans zijn museum ooit opdoekt, is er niets dat belet dat gebruikers de foto's nog doorgestuurd krijgen als ze zich op de plaats vinden waar het 'museum' ooit stond. Rooijackers benadrukte overigens dat één van de voordelen van deze toepassing was dat de gebruikers ze konden afzetten.

De toepassing illustreert mooi de tendensen die Rooijackers eerder onderscheidde rond bezoekers. Ze laat zien hoe verschillende blikken op een zelfde plek mogelijk zijn. Afhankelijk van de interesses van de gebruiker kunnen op één plaats immers verschillende beelden getoond worden. De authenticiteit van de plek (de abdijsruïne) en de authenticiteit van het object (de oorkonde in het archief) worden samengebracht in een nieuwe 'narratieve constructie'.

Met de demonstratie van deze toepassing legde Rooijackers er de nadruk op dat het leveren van 'content' voor nieuwe technologische toepassingen een belangrijke uitdaging wordt voor de erfgoedsector. Daarbij zullen de grenzen tussen volkscultuur en musea, archieven en bibliotheken ongetwijfeld van ondergeschikt belang zijn.

Bruno Vermeeren, beleidsmedewerker VVBAD
bruno.vermeeren@vbad.be

Over boekengleuven en inleverboxen

In verschillende openbare bibliotheken kunnen leners hun materialen ook buiten de openingsuren terugbrengen dankzij een boekengleuf of inleverbox. Makkelijk als je zaterdagavond in de stad bent, of op een ander uur als de bibliotheek gesloten is. Het past ook binnen de strategie van bibliotheken om de leners zoveel mogelijk zelf te laten doen, zoals werken lenen via zelfscanbalies of reserveren en verlengen via de website. Dat hiermee personeelsuren vrijgemaakt worden voor andere taken is mooi meegenomen.

Tegenstanders waarschuwen voor het menselijke contact dat verloren gaat, of voor het gevaar op beschadigingen of vandalisme. Over deze kwesties bevroeg de VVBAD de Vlaamse openbare bibliotheken in het voorjaar 2005. De vragen waren tien dagen lang op het internet te vinden en de bibliothecarissen werden per e-mail uitgenodigd ze in te vullen. De resultaten werden toegelicht op een studiedag op 31 mei 2005 in de gebouwen van Cipal te Geel.

Iets meer dan de helft van de Vlaamse openbare bibliotheken, 167 om precies te zijn, vulde de enquête in. 33 van die bibliotheken hebben effectief een inleverbox, terwijl er nog 17 plannen hebben om er een te laten plaatsen. Dit betekent dat nog meer dan 80 % van de openbare bibliotheken er op dit moment niet aan denkt om zijn dienstverlening uit te breiden met een boekengleuf. Onbekend met het fenomeen? Nood aan aanmoediging via bijvoorbeeld provinciale ondersteuning? Andere prioriteiten?

De boekengleuven bevinden zich doorgaans aan de buitenkant van het gebouw, maar soms ook in een sas of in de hal. Meestal kunnen alle uitgeleende materialen – boeken, tijdschriften en media – erin gedeponeerd worden. Eén bibliotheek maakte de opmerking dat heel dikke boeken er niet in kunnen! De kleinste boekengleuf meet 23 bij 3 cm! Op de meeste plaatsen is de gleuf tussen de 30 en 45 cm breed en tussen de 7 en 10 cm hoog. Enkele bibliotheken hebben aparte gleuven voor boeken en voor AVM, die immers een stuk kleiner kunnen zijn. Opvallend is dat er amper last is van vandalisme.